

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองประพฤติ พ.ศ. 2559¹

กัณฑ์ฐิตา มากอยู่²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองประพฤติ พ.ศ. 2559 ปัญหาที่เกิดจากการนำ กำไลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring) เกิดจากการให้โอกาสจึงเกิดกระแสนวัตกรรมแนวใหม่ ที่พยายามให้โอกาสกับคนที่หลงผิดด้วยเหตุและปัจจัยที่แตกต่างกัน ไม่ต้องถูกผลักกลับเข้าไปในเรือนจำ และเพื่อลดความแออัดในเรือนจำ จึงมีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาปรับใช้ ขณะที่ผู้กระทำผิดสวมอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) ก็ยังคงใช้ชีวิตได้ตามปกติ และเจ้าหน้าที่ก็ยังติดตามบุคคลกลุ่มนี้อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ศาลกำหนด

ซึ่งบทบาทของผู้เสียหายที่จะเข้ามาในขั้นตอนก่อนศาลพิจารณา คือในกระบวนการของการสืบเสาะและพินิจ ตามที่พนักงานคุมประพฤติ สอบถามผู้เสียหาย เกี่ยวกับความเสียหายและวิธีการคุ้มครองประพฤติดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 14 (1) ความว่า “การสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม สภาพความผิด และเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวกับผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ รวมทั้งข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับความเสียหายและความเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง และจัดทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ไขปรับปรุงตนเอง และวิธีการคุ้มครองประพฤติ” เท่านั้น โดยไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนเกี่ยวกับ การร้องขอของผู้เสียหายในกรณีให้มีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) กับผู้ถูกคุมความประพฤติ ในกรณีเป็นผู้เสียหายโดยตรงที่ได้รับผลกระทบต่อการกระทำความผิดของผู้ถูกคุมความประพฤติ ในคดีเกี่ยวกับความปลอดภัยแก่ชีวิตละเมิดทรัพย์สิน เช่น ผู้เสียหายในคดีเกี่ยวกับเพศ ผู้เสียหายในคดีเกี่ยวกับร่างกาย และทรัพย์สิน ต่อการการร้องขอให้มีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) ต่อผู้ถูกคุมความประพฤติ ในการคำนึงถึงความรู้สึกและความปลอดภัยของผู้เสียหาย

และเมื่อพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) ในกรณีที่ผู้ถูกคุมความประพฤติมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป เช่น กรณีที่ผู้ถูกคุมความประพฤติที่ติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น หรือกรณีที่ผู้ถูกคุมความประพฤติที่ติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) มีพฤติกรรมก้าวร้าว ไปยุ่งเกี่ยวกับผู้เสียหาย หรือมีพฤติกรรมที่จะทำลายอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM)

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองประพฤติ พ.ศ. 2559 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. มัลลิกา พินิจจันทร์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปภาศิริ บัวสวรรค์ และ รองศาสตราจารย์กัทร กำประเสริฐ

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พนักงานคุมประพฤติควรมีอำนาจที่จะแก้ไข เปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรืออุปกรณ์อื่นใด ร่วมกับเงื่อนไขคุมความประพฤติอื่นให้มีความเข้มงวดมากยิ่งขึ้น หรือกรณีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) พนักงานคุมประพฤติ กฎหมายควรกำหนดให้อำนาจพนักงานคุมประพฤติที่จะพิจารณา กำหนดข้อสันนิษฐานกรณีอุปกรณ์ถูกทำลายหรือทำให้ใช้การไม่ได้และกำหนดให้ผู้ถูกคุมความประพฤติ ชดใช้ค่าเสียหายให้กับทางราชการ ตลอดจนมีอำนาจในการปรับเงื่อนไขการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ทำให้การใช้อุปกรณ์มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สำหรับบทลงโทษ กรณีผู้ถูกคุมความประพฤติดัดแปลงทำให้เสียหาย ทำลายอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) ซึ่งทำให้อุปกรณ์ดังกล่าวได้รับความเสียหาย จนไม่สามารถใช้งานได้เป็นปกติ อันเกิดจากเจตนาของผู้ถูกคุมความประพฤติเองที่จะไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลหรือผู้มีอำนาจกำหนดไว้ อันเป็นการแสดงถึงการฝ่าฝืนกฎหมายและไม่คำนึงหรือเกรงกลัวต่อบทบัญญัติของกฎหมาย อันเป็นการทำลายทรัพย์สินจนทำให้ทรัพย์สินนั้นหมดสภาพทรัพย์สินเดิมไป ซึ่งเป็นการทำลายทั้งหมดหรือบางส่วนก็เป็นความผิด ซึ่งปัจจุบัน หน่วยงานราชการ อันได้แก่ ศาลยุติธรรม และกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการจัดทำสัญญาเช่าอุปกรณ์ดังกล่าว และเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ติดตามตัว (EM) จะต้องทำสัญญาเช่ากับบริษัทเอกชนโดยใช้งบประมาณแผ่นดิน เพื่อนำอุปกรณ์ดังกล่าว มาใช้กับผู้กระทำผิดหรือผู้ต้องโทษแทนการต้องโทษจำคุกในเรือนจำ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 ข้างต้น จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติ แห่งกฎหมายบางส่วนยังคงมีกรณีที่มีปัญหาในทางกฎหมายและในทางปฏิบัติที่สำคัญหลายประการดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการร้องขอของผู้เสียหายในกรณีให้มีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) กับ ผู้ถูกคุมความประพฤติ

มาตรา 14 พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 ได้กำหนดอำนาจให้พนักงานคุมประพฤติ มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ไว้โดยเฉพาะ ดังต่อไปนี้

1. การสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม สภาพความผิด และเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวกับผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ รวมทั้ง ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับความเสียหาย และความเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องและจัดทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ไขปรับปรุงตนเอง และวิธีการคุมความประพฤติ

2. สอดส่อง ติดตาม สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือ ดักเตือน หรือดำเนินการใด ๆ เพื่อให้ผู้ถูก คุมความประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขและสามารถแก้ไขปรับปรุงตนเองได้ เพื่อประโยชน์ในการป้องกัน

3. ให้การสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัตินี้

4. กำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติตามเงื่อนไขตามที่ได้ตกลงกับผู้ถูกคุมความประพฤติ เพื่อประโยชน์ในการคุมความประพฤติ

5. ส่งตัวผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ ผู้ถูกคุม ความประพฤติ หรือผู้ได้รับการสงเคราะห์ ตาม มาตรา 41 ให้แพทย์ตรวจสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือส่งตัวไปบำบัดรักษาการติดยาเสพติด ความ บกพร่อง ทางกายหรือจิตใจ หรือความเจ็บป่วย อย่างอื่นตามที่เห็นสมควร

6. จัดการหรือดำเนินการเกี่ยวกับตัวผู้ถูกสืบเสาะและพินิจหรือผู้ถูกคุม ความประพฤติ เช่น ถ่ายภาพ พิมพ์ลายนิ้วมือ ตรวจร่างกาย เก็บตัวอย่างปัสสาวะ เส้นผม หรือขน เพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์ บุคคลและเป็นฐานข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฟื้นฟู รวมทั้งสั่งหรือจัดให้ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจหรือ ผู้ถูกคุมความประพฤติในคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือในกรณีที่มีหลักฐานอันควรเชื่อว่าบุคคลดังกล่าว เกี่ยวข้องกับยาเสพติด รับการตรวจหรือทดสอบว่ามียาเสพติดอยู่ในร่างกายหรือไม่ ทั้งนี้การตรวจหรือ ทดสอบเกี่ยวกับยาเสพติดให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

7. ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดในการติดตามตัวผู้ถูกคุมความประพฤติตาม เงื่อนไขที่ศาลหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสั่ง ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการใช้อุปกรณ์ให้เป็นไปตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง

8. เรียกผู้ถูกคุมความประพฤติหรือผู้ได้รับการสงเคราะห์ตามมาตรา 41 เข้ารับการอบรมความรู้ และทักษะต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฟื้นฟูและป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยอาจเชิญบุคคล ในครอบครัวของบุคคลดังกล่าวเข้าร่วมการอบรมด้วยก็ได้ อาชญากรรมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

9. จัดให้ผู้ถูกคุมความประพฤติทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์

10. ในกรณีที่ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ ผู้ถูกคุมความประพฤติ หรือผู้ได้รับการสงเคราะห์ ตาม มาตรา 41 เป็นเด็กหรือเยาวชน ให้มีการให้คำแนะนำแก่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชน ดังกล่าวพักอาศัยอยู่ด้วย เกี่ยวกับการเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอน และการใด ๆ ที่จำเป็น และเหมาะสม รวมถึง การปรับปรุงตนเอง ของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนดังกล่าวพักอาศัยอยู่ด้วย

11. มอบหมายและกำกับดูแลให้อาสาสมัครคุมประพฤติดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบที่ รัฐมนตรีกำหนด

12. ทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับความประพฤติ การประกอบอาชีพ และพฤติกรรมของผู้ถูกคุมความประพฤติ

13. รายงานให้ผู้มีอำนาจเกี่ยวกับการพักการลงโทษหรือการลดวันต้องโทษจำคุกตามกฎหมาย ว่าด้วยราชทัณฑ์หรือกฎหมายว่าด้วยเรือนจำทหารซึ่งมีคำสั่งทราบ เมื่อนักโทษเด็ดขาดไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข เพื่อให้ผู้มีอำนาจดังกล่าวดำเนินการต่อไป

14. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามพระราชบัญญัตินี้ ตามที่รัฐมนตรีหรืออธิบดีมอบหมาย หรือตาม คำสั่งศาล

2. ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงาน คุมประพจน์ในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM)

มาตรา 43 พระราชบัญญัติคุมประพจน์ พ.ศ. 2559 ได้มีการบัญญัติในกรณีให้เห็นสมควร ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศกำหนดให้สถานที่ใด เป็นสถานที่เพื่อให้เกิดการสงเคราะห์บุคคลตามมาตรา 41 และให้สำนักงานคุมประพจน์ มีหน้าที่ให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานตามความเหมาะสมกับสถานที่ดังกล่าว ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด มีหลักการที่สำคัญเรื่องการกำหนดสถานที่เพื่อการสงเคราะห์ให้แก่ผู้ถูกคุมความประพจน์ ในการสนับสนุนเพื่อการแก้ไขพฤติกรรมผู้ถูกคุมความประพจน์

3. ปัญหาเกี่ยวกับบทลงโทษ กรณีผู้ถูกคุมความประพจน์ดัดแปลง ทำให้เสียหาย ทำลายอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM)

ตามมาตรา 46 พระราชบัญญัติคุมประพจน์ พ.ศ. 2559 บัญญัติ ไว้ดังนี้ “ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีตำแหน่งหน้าที่ปฏิบัติกรตามพระราชบัญญัตินี้และได้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่นเพราะการปฏิบัติการตามตำแหน่งหน้าที่ นำความลับนั้น ไปเปิดเผยนอกอำนาจหน้าที่ของตน โดยประการที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ มีหลักการที่สำคัญเรื่อง บทลงโทษกรณีพนักงานคุมประพจน์ นำความลับไปเปิดเผยนอกเหนืออำนาจหน้าที่ โดยก่อให้เกิดความเสียหาย ผู้อื่นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามที่บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) ตามพระราชบัญญัติคุมประพจน์ พ.ศ. 2559 ผู้เขียนขอเสนอแนะให้แก่แก้ไขเพิ่มเติม คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับการร้องขอของผู้เสียหายในกรณีให้มีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) กับผู้ถูกคุมความประพจน์ ตามพระราชบัญญัติคุมประพจน์ พ.ศ. 2559 มาตรา 14 เห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

มาตรา 14/1 เพื่อประโยชน์ในการคุมความประพจน์ ให้ผู้เสียหายสามารถร้องขอกำหนดให้มีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ กับผู้ถูกคุมความประพจน์ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการพิจารณาให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

2. ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพจน์ในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) ตามพระราชบัญญัติคุมประพจน์ พ.ศ. 2559 มาตรา 43 เห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

มาตรา 43/1 ในกรณีที่พฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปและพนักงานคุมประพจน์ พิจารณาแล้วเห็นว่าควรเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ให้พนักงานคุมประพจน์มีอำนาจในการเพิ่มหรือลดระยะเวลาตลอดจนเงื่อนไขการใช้อุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ ภายในระยะเวลาการลงโทษ

มาตรา 43/2 ในกรณีที่มิคำสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ กับผู้ถูกคุมความประพจน์รายใด ต่อมาปรากฏว่าอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ถูกทำลายหรือทำให้ใช้การไม่ได้ไม่ว่าโดยวิธีใด ให้สันนิษฐานว่าผู้ถูกคุมความประพจน์นั้นจะหลบหนีหรือจะหลบหนี

3. ปัญหาเกี่ยวกับบทลงโทษ กรณีผู้ถูกลง ความประพฤติเปลี่ยนแปลง ทำให้เสียหาย ทำลาย อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) ตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2559 มาตรา 46 เห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

มาตรา 46/1 ในกรณีที่ผู้ถูกลงความประพฤติเปลี่ยนแปลง ทำให้เสียหายทำลาย หรือถอดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงยุติธรรม. “คู่มือการปฏิบัติงานควบคุมและสอดส่องผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ เด็กหรือเยาวชนและผู้ได้รับพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษจำคุก.” ใน เอกสารหมายเลข 9/2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาการคุมประพฤติ กรมคุมประพฤติ, 2552.

ณรงค์ ใจหาญ. กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543.

นันทิ จิตสว่าง. หลักทฤษฎีอาญา: หลักการวิเคราะห์ระบบงานราชทัณฑ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์กรมราชทัณฑ์, 2540.

บุรฉัตร ปราโมช ณ อยุธยา. การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556.